עבידנא יומא טבא לרבנן אמר רבא [א]תיתי לי דכי אתא צורבא מרבנן לקמאי לדינא לא מזיגנא (א) רישי אבי סדיא כמה דלא מהפיכנא בזכותי' אמר מר בר רב אשי פסילנא ליה לצורבא מרבנן לדינא מ"ט [א]דחביב עלי כגופאי ואין אדם רואה חובה לעצמו [ב]רבי חנינא מיעטף וקאי אפניא דמעלי שבתא אמר בואו ונצא לקראת שבת המלכה רבי ינאי לביש מאניה (ב) מעלי שבת[א] ואמר בואי כלה בואי כלה רבה [ג]בר רב הונא איקלע לבי רבה בר רב נחמן קריבו ליה תלת סאוי טחיי א"ל מי הוה ידעיתון דאתינא אמרו ליה מי עדיפת לן מינה[ב] רבי אבא זבן בתליסר אסתירי פשיטי בישרא מתליסר[ג] טבחי ומשלים[ד] להו אצינורא דדשא ואמר להו [ד]אשור הייא[ה] אשור הייא [ה]ר' אבהו הוה יתיב אתכתקא דשינא ומושיף נורא רב ענן לביש גונדא [ו]דתנא דבי רבי ישמעאל בגדים שבישל בהן קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו [ז]רב ספרא מחריך רישא רבא מלח שיבוטא רב הונא מדליק שרגי רב פפא גדיל פתילתא רב חסדא פרים סילקא רבה ורב יוסף מצלחי ציבי ר' זירא מצתת צתותי רב נחמן בר יצחק[ו] מכתף ועייל מכתף ונפיק אמר אילו מקלעין לי ר' אמי ור' אסי מי לא מכתיפנא קמייהו ואיכא דאמרי ר' אמי ורבי אסי מכתפי ועיילי מכתפי ונפקי אמרי אילו איקלע לן רבי יוחנן מי לא מכתפינן קמיה יוסף מוקיר שבי הוה ההוא נכרי בשבבותיה דהוה נפישי נכסיה טובא אמרי ליה כלדאי כולהו נכסי יוסף מוקר שבי אכיל להו אזל זבנינהו לכולהו ניכסי זבן בהו מרגניתא אותבה בסייניה בהדי דקא עבר מברא אפרחיה זיקא שדייה במיא בלעיה כוורא אסקוה אייתוה אפניא דמעלי שבתא אמרי מאן זבין כי השתא אמרי להו זילו אמטיוהו לגבי יוסף מוקר שבי דרגיל דזבין אמטיוה ניהליה זבניה קרעיה אשכח ביה מרגניתא זבניה בתליסר עיליתא דדינרי דדהבא פגע ביה ההוא סבא אמר מאן דיזיף שבתא פרעיה שבתא בעא מיניה רבי מר' ישמעאל ברבי יוסי עשירים שבא"י במה הן זוכין א"ל בשביל שמעשרין שנאמר [א]עשר תעשר [ח]עשר בשביל שתתעשר שבבבל במה הן זוכין א"ל בשביל שמכבדין את התורה ושבשאר ארצות במה הן זוכין א"ל בשביל שמכבדין את השבת דאמר[ז] רבי חייא בר אבא פעם אחת נתארחתי אצל בעל הבית בלודקיא והביאו לפניו שלחן של זהב משוי ששה עשר בני אדם וששה עשרה שלשלאות של כסף קבועות בו וקערות וכוסות וקיתוניות וצלוחיות קבועות בו ועליו כל מיני מאכל וכל מיני מגדים ובשמים[ח] [ט]וכשמניחים אותו אומרים [ב]לה' הארץ ומלואה וגו' [י]וכשמסלקין אותו אומרים [ג]השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם אמרתי לו בני במה זכית לכך אמר לי קצב הייתי ומכל בהמה שהיתה נאה אמרתי זו תהא לשבת[ט] [כ]אמרתי לו [אשריך שזכית[י]] וברוך המקום שזיכך לכך א"ל קיסר לרבי יהושע בן חנניא מפני מה תבשיל של שבת ריחו נודף אמר לו תבלין אחד יש לנו ושבת שמו שאנו מטילין לתוכו וריחו נודף אמר לו תן לנו הימנו אמר לו כל המשמר את השבת מועיל לו ושאינו משמר את השבת אינו מועיל לו א"ל ריש גלותא לרב המנונא מאי דכתיב [ד]ולקדוש ה' מכובד א"ל [ל]זה יוה"כ שאין בו לא אכילה ולא שתיה אמרה תורה[כ] כבדהו בכסות נקיה [ד] [מ]וכבדתו רב אמר להקדים ושמואל אמר לאחר אמרו ליה בני רב פפא בר אבא לרב פפא כגון אנן דשכיח לן בישרא וחמרא כל יומא במאי נישנייה אמר להו אי רגיליתו לאקדומי אחרוה אי רגיליתו לאחרוה אקדמוה רב ששת בקיטא מותיב להו לרבנן היכא דמטיא שימשא בסיתוא מותיב להו לרבנן היכא דמטיא טולא כי היכי דליקומו הייא ר' זירא מהדר

מהדר

רש"י

עבידנא יומא טבא לרבנן. לתלמידים ראש ישיבה היה: תיתי לי. ישולם שכרי[ל]: דכי אתי צורבא מרבנן כו'. שחיבת תלמידי חכמים עלי: דלא מזוגנא רישאי אבי סדיא. איני מניח ראשי על הכר: כמה דלא מהפיכנא ליה בזכותיה. עד שאראה אם יש בדבריו לזכותו: מתעטף. בבגדים נאים: בואי כלה. הכי קרי ליה לשבתת שבת מתוך חביבות: טחיי. רקיקין טחין פניהן בשומן אליה או בשמן: מי עדיפת לן מינה. כלום אתה חשוב לנו מן השבת לכבוד שבת הכנוס ולא היינו יודעים שתבא: מתליסר טבחי. לטעום בשבת מן המובחר: [מ] איסתירי. סלעים איסתירי פשיטי סלעים מדיני[נ] והן א' מח' בסלע צורי והיינו תלי דינר: ומשלים להו אצינורא דדשא. לפני בואם להביא לו הבשר היה מזמן להן מעותיהן על פתחן[ס] ואומר להן אשור הייא התאשרו והתחזקו מהר באומנותיכם למהר ולחזור ולמכור ולהתעסק בצרכי שבת ולי נראה ומשלים להו אצינורא דדשא כשהיה מביא ראשונה היה נותנה לשמשין המכינים סעודתו על פתח ביתו ולא היה נכנס אלא ממהר לחזור ולהביא אחרת ואמר להן לשמשין אשור הייא התאשרו מהר להכין את זו בעוד שאלך להביא את זו: אתכתקא דשינא. פסטוו"ל של שן שחשוב היה ועשיר: ומושיף נורא. נופח אש נורא לכבוד השבת ורבינו לוי גרס אתכתקא דשאגא תדהר[ע]: לביש גונדא. כלי שחור להודיע שהיום אינו כדי[ע] להתנהג בחשיבות מלהתעסק בתבשילי שבת ולא יטנף בגדיו בבישול קדירות: דתנא דבי רבי ישמעאל כו'. דבישול קדירה מטנף בגדים: מחריך רישא. אם היה שם ראש בהמה לחרוך מחרכו הוא בעצמו: פרים. לשון פרומים[פ] מחתך: מצתת צתותי. מצית האור בעצים דקים: מכתף ועייל מכתף ונפיק. בע"ש יוצא ונכנס להביא תמיד משואות[פ] כלי תשמיש ובגדי חופש ומגדים כאדם שמקבל את רבו בביתו ומראה לו שהוא חשוב עליו וחרד לכבודו לטרוח ולהרבות בשבילו: מוקר שבי. מכבד שבתות: אמרי ליה כלדאי. להאי נכרי: כלדאי. חוזים בכוכבים: אכיל להו. סופם ליפול בידו: אותבה בסייניה. עשה לו כובע של לבד ושבצו במשבצות של זהב וקבע בו מרגליות וקבע את זו עמהם: סייניה. כובע. ורבינו הלוי גרס בסדייניה בסודרו ולשון הגון לי והוא לשון ר' יצחק ב"ר יהודה: תריסר[צ] עיליתי דדינרי. עליות מלאות דינרי זהב °וגוזמא בעלמא הוא כלומר הון עתק מאד כך פירש רבינו הלוי וכן בכל מקום כגון תליסר גמלי ספיקי טריפתא (חולין דף נה:) וכן תליסר טבחי דלעיל: במה הן זוכין. לעושר גדול כזה[ק]: לה' הארץ. לאין אנו ראוין ליהנות עד שנברך שמו בברכת הלחם[ל]: והארץ נתן לבני אדם. ע"י מתנתו נהנינו הטובה הזאת: מאי דכתיב ולקדוש ה' מכובד. מדכתיב וקראת לשבת עונג מכלל לקדוש ה' לאו אשבת קאי: וכבדתו. אשבת מהדר דאי ביוה"כ הא כתיב ביה מכובד: להקדים. זמן סעודת שבת לזמן סעודת חול וזהו כבודו: לאחר. וזהו כבודו שהוא מתאוה לאכול: במאי נשנייה. במאי נשניהו משאר ימים: אי רגיליתו לאקדומי. סעודתכם בבקר אחרוה: רב ששת סגי נהור היה[מ] ואינו רואה עת האכילה וכשהיה דורש בשבת מושיב התלמידים במקום שמגיע שם החמה לעת האוכל כדי שילטערו וימהרו לקום: דמטי טולא. שילטנו: הייא. מהר:

מהדר

תוספות

בתליסר עיליתא דדינרי. אומר ר"ת דעיליתא שם כלי הוא כדאמרינן בריש כילד מעברין (עירובין דף נג:) עלת נקפת בכלה[י]: רב אמר להקדים ושמואל אמר לאחר. ולא פליגי אלא רב איירי בדרכו לאחר ושמואל איירי בדרכו להקדים כדאמרינן בסמוך:

ומלא

עין משפט נר מצוה

מב א טוש"ע חו"מ סי' טו סעיף א:
מג ב מיי' פ"ל מהלכות שבת הלכה ב סמג עשין ל טוש"ע או"ח סי' רסב סעיף ג:
מד ג מיי' שם הלכה ו סמג שם טור שו"ע או"ח סימן ר"נ סעיף א:
מה ד טוש"ע או"ח סי' תרי סעיף ד:
מו ה מיי' פ"ל שם הל"ח וסמג שם טוש"ע או"ח סימן רפח סעיף ז:

רבינו חננאל

ורבנן הני דעבדי צרכי שבת בנפשייהו כגון ר' אבהו דהוה [יתיב] (הציבי) אתכתקא דשינא ומשייף נורא. ורב חנן דשגר תנורא ורב הונא גדיל פתילתא. ורב חסדא מדליק שרגי ורב פפא פרים סילקי. רבה ורב יוסף צלחי ציבי כולהו כדמפרש בגמרא בריש האיש מקדש שקיום המצוה באדם עצמו טפי עדיף יותר מבשלוחו: וכבדתו שמשנה זמן סעודתו בהקדמה או באיחור. ויחיד המתפלל בעצמו אומר ויכולו:

ליקוטי רש"י

[שייך לדף קיח:]

נחלת יעקב אביך. נחלה בלא מצרים [ישעיה נח, יד]. האל. כמו האלה [בראשית כו, ג]. אלא כיעקב וכו'. ויעקב שמר את השבת שנא' (בראשית לג) ויחן את פני העיר שקבע תחומין עם דמדומי חמה כך פי' ר' שמשון [ישעיה שם]. ואתה על במותימו תדרוך. כענין שנאמר (יהושע י, כד) שימו את רגליכם על צוארי המלכים האלה [דברים לג, כט]. כסא דהרסנא. דגים המבושלים בשמן בקמח [לעיל לז:]. סעודה מועטת דגים קטנים מטוגנין בקמח בשומן שלהן [סוכה מד:]. דגים מטוגנים עם הקמח בשמן שלהן [יומא פד.]. מטוגן בשומן קרבי דגים ובקמח [ביצה טז.]. טיגן במורייס שומן דגים עם קמח [ע"ז לח.]. קערה של מאכל דגים מטוגנין בשמנן בסולת [רשב"ם ב"ב ס:]. דג שטיגנהו בשומן היוצא ממנו עם הקמח [ע"ז כח.]. [כ]דור אנוש. אז הוחל. לשון חולין לקרא את שמות האדם ואת שמות העצבים בשמו של הקב"ה לעשותן עבודה זרה ולקרותן אלהות [בראשית ד, כו]. עם דמדומי חמה. תפלת יוצר עם הנץ החמה ותפלת המנחה עם שקיעת החמה [ברכות כט:]. מאי קרא. דמצוה להתפלל עם הנץ החמה. ייראוך עם שמש וגו'. מתי מתיראין ממך כשמוראך מקבלים עליהם דהיינו מלכות שמים שמקבלין עליהם בקריאת שמע [שם ט:]. זו תפלת יוצר [שם כט: ע"ש בב"ח]. עם שמש. כלומר כשהשמש יוצא היינו עם הנץ החמה [שם ט:]. ולפני ירח. זו מנחה [שם כט:]. אף תפלת המנחה מצותה עם דמדומי חמה [שם ט:]. בעלתי ושניתי. שמחמת ביאה ראשונה נתאוה האשה והולבשה תאוה וכשבא ביאה שניה היא מזרעת תחילה והיכא דהיא מזרעת תחילה יולדת זכר [עירובין ק:]. לאשתי ביתי. שכל צרכי הבית על ידה נעשים והיא עיקר הבית וכן שור עיקרו של שדה [גיטין נב.]. מימי לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי. לראות מי יעמוד אחורי שאף בפני הבעלים אני אומרה וכו' ל"א שאם באו הבעלים ואמרו למה אמרת כן לא חזרתי בי לאמר לא אמרתי אלא בפניהם הודיתי [ערכין טו:]. תיתי לי. ישולם שכרי [לקמן קיט.]. שכר טוב [בכורות ל.]. עיון תפלה. לכוין בתפלתו [לקמן קכז.]. צורבא מרבנן. בחור חריף כמו ביעי דצריבן במסכת ביצה (ז.) תלמיד חכם זקן לא קרי צורבא אלא הכוא מרבנן קרי ליה [תענית ד.]. [ע"כ שייך לדף קיח:]

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [כתובות דף קה:], ב) ב"ק לב: ע"ש, ג) [חולין קיא.], ד) לעיל קיד. [יומא כג:], ה) קדושין דף מא., ו) תענית ט., ז) [עי' תוספות ברכות לה: ד"ה כאן], ח) עי' תוס' שם, ט) עי' ביצה טז., י) עי' לקמן קכט. ורש"י ד"ה צלחו וכ"ה בר"ה כג. (מהרש"ל, רש"ש), כ) ויקרא יג מה, ל) עיין ברכות לה., מ) פסחים דף קטז:, נ) [וע"ע תוס' ב"ב קלג: ד"ה עיליתא].

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא מזיגנא רישאי אבי: (ב) שם לביש מאניה במעלי:

גליון הש"ס

גמ' אשור הייא. גיטין דף לד ע"א: רש"י ד"ה תליסר עיליתא דדינרי וכו' וגוזמא בעלמא. עי' ברכות דף כ ע"א בתוס' ד"ה תליסר מתיבתא:

תורה אור השלם

א) עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה: [דברים יד, כב]
ב) לְדָוִד מִזְמוֹר לַייָ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ: [תהלים כד, א]
ג) הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַייָ וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם: [תהלים קטו, טז]
ד) אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְיָ מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר: [ישעיה נח, יג]

הגהות וציונים

א] נ"א מעילי ולמכסי (גליון) ולכאורה הוא ט"ס וצ"ל בגליון מעילי למכסי וכ"ה במהרש"ל: ב] [צ"ל דכתיב וקראת לשבת עונג רבי אבא וכו' וכ"א בחולין קיא ע"א] (גליון): ג] עיין רש"י להלן ד"ה (תריסר) [תליסר]: ד] ומשלם (דק"ס דכ"ה בערוך ערך צנור, וכ"נ לשון ראשון ברש"י): ה] פי' מהר וכ"כ [רש"י] בסוף עמוד זה (גליון): ו] בכת"י הגירסא רב נחמן סתם וכ"ה נכון דרנב"י הוה מאוחר טובא לר' אמי ור' אסי (דק"ס): ז] אמר (כ"ה ברי"ף ובר"ש, ונכון, דקדוקי סופרים): ח] "ובשמים" ליתא בכת"י ברי"ף ובר"ש: ט] ברי"ף ובר"ש ועוד ראשונים הגירסא וכל בהמה נאה שמצאתי אמרתי זו לכבוד שבת: י] הוסיפו המהרש"ל ע"פ הרא"ש: כ] פסוק הוא בישעיה אבל מצינו פעמים רבות בש"ס שקראו לדברי נביאים דאורייתא עיין כתובות נב ע"ב גיטין לו ע"א סנהדרין צא ע"א ועוד: ל] עיין הגהות רבי שאול קצנלנבוגין (בילק"מ) שהקשה מדוע לא ציין רש"י על כמה תיתי לי הנזכר קודם וע"ש מה שמיישב: מ] ד"ה איסתרי שייך קודם דבור הקודם: נ] נדצ"ל סלעי מדינה (באה"מ וכ"ה ברש"י ע"י): ס] צ"ל פתחו (רש"ש וכ"ה בדפו"ר): ע] אינו כדאי (כ"ה ברש"י ע"י וברש"י שברי"ף): פ] משאות (כ"ה ברש"י ע"י וברש"י שברי"ף): צ] צ"ל תליסר (הגרי"פ ברכות כ ע"א, רש"ש עיי"ש): ק] עיין קרבן נתנאל סימן ה אות ח:

ליקוטי רש"י

בי סדיא. לבדין שקורין פלטור"ש ועשויין לקפלן תחתיו במקום הכר או הכסת [לקמן קמו:]. אין אדם רואה חובה לעצמו. אין דעתו מתקרב לצד החובה לחייב את עצמו ואפילו מתכוין לדין אמת [כתובות קה:]. אפניא. לפנות ערב [תענית כג:]. בואו ונצא. כאדם המקבל פני מלך [ב"ק לב:]. תלת סאוי טחיי. שלש סאין פת נקיה פניה טוחין בשמן ודבש [חולין קיא:]. מין טיגון הוא שעושין מלאס וטשין התנור באליה ואופין את הלחם אחר שטחוהו ובמס' שבת נמי אמרינן תלתא סאוי טחיי [זבחים צה:]. מי עדיפת לן מינה. יום השבת היה [חולין שם]. בתליסר אסתירי פשיטי. איסתרי סלעי מדינה שהם פשוטים וקלים איסתרי שהם היינו סלעין צורי שהסלע ארבע דינרים ואיסתרי פשיטי הוא סלע מדינה שמינית שבסלע צורי דהיינו תלי דינר כדאמרינן בהחובל את חבירו (ב"ק לו:) איסתרא פלגא דזוזא וקרי ליה התם סלע מדינה [שם מד:]. ציצורא דדשא. חור מפתן הבית שהדלת סובב בו [ברכות יח:]. חור שבמפתן וציר הדלת סובב בו [כתובות סז:]. אשור. כמו אשרתא דדייני (גיטין כו.) וכמו אשרו חמוץ (ישעיה א) לשון חיזוק [גיטין לד.]. אל ימזוג בהן כוס לרבו. לפי שנתעשו ונתלכלכו בבישול קדירה [יומא כג:]. מחריך רישא. לכבוד שבת. שיבוטא. דג [קידושין מא.]. סילקא. תרדין [שבועות מג.]. ציבי. עצים [עירובין פב:]. מברא. ספינה שעוברין בה את הנהר [לעיל לב.]. כוורא. דג [רשב"ם ב"ב עג:].

הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

מהדר אזוזי זוזי דרבנן א"ל במטותא מינייכו לא תחללוניה אמר רבא[א] ואיתימא ר' יהושע בן לוי [א] אפי' יחיד המתפלל בע"ש צריך לומר ויכולו דאמר רב המנונא כל המתפלל בע"ש ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית שנאמר [א] ויכולו אל תקרי ויכולו (א) אלא ויכלו אמר[ב] רבי אלעזר מניין שהדיבור כמעשה שנאמר [ב] בדבר ה' שמים נעשו אמר רב חסדא אמר מר עוקבא כל המתפלל בע"ש ואומר ויכולו שני מלאכי השרת המלוין לו לאדם מניחין ידיהן על ראשו ואומרים לו [ג] וסר עונך וחטאתך תכופר תניא ר' יוסי בר יהודה אומר שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בע"ש מבית הכנסת לביתו אחד טוב ואחד רע [ב] וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומטתו מוצעת מלאך טוב אומר יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו ואם לאו מלאך רע אומר יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך ומלאך טוב עונה אמן בעל כרחו אמר ר' אלעזר [ג] לעולם יסדר אדם שלחנו בע"ש אע"פ שאינו צריך אלא לכזית ואמר ר' חנינא [ד] לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת אע"פ שאינו צריך אלא לכזית חמין במוצאי שבת מלוגמא פת חמה במוצאי שבת מלוגמא ר' אבהו הוה עבדין ליה באפוקי שבתא עיגלא תילתא הוה אכיל מיניה כולייתא כי גדל אבימי בריה א"ל למה לך לאפסודי כולי האי נשבוק כולייתא ממעלי שבתא שבקוהו ואתא אריא אכליה אריב"ל [ה] כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו קורעין לו גזר דינו[ג] שנאמר [ד] בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה' מ"ט בפרוע פרעות משום דברכו ה' רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן אפילו יש בו שמץ של עבודה זרה מוחלין לו כתיב הכא בפרוע פרעות וכתיב התם [ה] כי פרוע הוא (ב) אמר ריש לקיש כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי ג"ע שנאמר [ו] פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים [ד] אל תיקרי שומר אמונים אלא שאומרים אמן [ה] מאי אמן א"ר חנינא אל מלך נאמן א"ר יהודה בריה דרב שמואל משמיה דרב אין הדליקה מצויה אלא במקום שיש חילול שבת שנאמר [ז] ואם לא תשמעו אלי לקדש את יום השבת ולבלתי שאת משא וגו' והצתי אש בשעריה ואכלה ארמנות ירושלים ולא תכבה מאי ולא תכבה אמר רב נחמן בר יצחק בשעה שאין בני אדם מצויין לכבותה אמר אביי לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחללו בה את השבת שנאמר [ח] ומשבתותי העלימו עיניהם ואחל בתוכם אמר ר' אבהו לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביטלו ק"ש שחרית וערבית שנאמר [ט] הוי משכימי בבקר שכר ירדפו וגו' וכתיב [י] והיה כנור ונבל תוף וחליל ויין משתיהם ואת פועל ה' לא יביטו וכתיב [כ] לכן גלה עמי מבלי דעת אמר רב המנונא לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביטלו בה תינוקות של בית רבן שנאמר [ל] שפוך על עולל בחוץ וגו' מה טעם שפוך משום דעולל בחוץ אמר עולא לא חרבה ירושלים אלא מפני שלא היה להם בושת פנים זה מזה שנאמר [מ] הובישו כי תועבה עשו גם בוש לא יבושו וגו' אמר ר' יצחק לא חרבה ירושלים אלא בשביל שהושוו קטן וגדול שנאמר [נ] והיה כעם ככהן וכתיב בתריה [ס] הבוק תבוק[ק] הארץ אמר רב עמרם בריה דר"ש בר אבא א"ר שמעון בר אבא א"ר חנינא לא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה שנאמר [ע] היו שריה כאילים לא מצאו מרעה מה איל זה ראשו של זה בצד זנבו של זה אף ישראל שבאותו הדור כבשו פניהם בקרקע ולא הוכיחו זה את זה א"ר יהודה לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביזו בה ת"ח ° שנאמר [פ] ויהיו מלעיבים במלאכי האלהים ובוזים דבריו ומתעתעים בנביאיו עד עלות חמת ה' בעמו עד [ל]אין מרפא מאי עד לאין מרפא אמר רב יהודה אמר רב [ו] כל המבזה ת"ח אין לו רפואה למכתו אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב [צ] אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו אל תגעו במשיחי אלו תינוקות של בית רבן ובנביאי אל תרעו אלו ת"ח אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן א"ל רב פפא לאביי דידי ודידך מאי א"ל אינו דומה הבל שיש בו חטא להבל שאין בו חטא ואמר ריש לקיש משום ר"י נשיאה [ז] אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפי' לבנין בית המקדש ואמר ר"ל לר"י נשיאה כך מקובלני ° מאבותי ואמרי לה מאבותיך[ה] [ח] כל עיר שאין בה[ו] תינוקות של בית רבן מחריבין אותה רבינא אמר מחרימין אותה [ג] ואמר[ז] רבא לא חרבה ירושלים אלא בשביל שפסקו ממנה אנשי אמנה שנאמר [ק] שוטטו בחוצות ירושלים וראו נא [ודעו ובקשו ברחובותיה אם תמצאו איש] (אם יש איש[ח]) עושה משפט מבקש אמונה ואסלח לה איני והאמר רב קטינא [ד] אפי' בשעת כשלונה של ירושלים לא פסקו ממנה אנשי אמנה שנאמר [ר] כי יתפש איש באחיו בית אביו (לאמר) שמלה לכה קצין תהיה לנו דברים שבני אדם מתכסין בהן כשמלה ישנן בידיך ° [ר] והמכשלה הזאת תחת ידך

תוספות

ומצא נר דלוק ושולחן ערוך. וא"ת דאמר בריש ערבי פסחים (דף ק:) ושוין שאין מביאין את השולחן אא"כ קידש וי"ל דערוך הוא במקום אחר אלא שאין מביאין אותו עד אחר הקידוש כי היכי דתיתי סעודתא ביקרא דשבת כדאיתא בשאלתות דרב אחאי [י] ודוקא בימיהם שהיו להם שלחנות קטנים לפני כל אחד ואחד אבל שלנו גדולים הם וקשה לטלטלם[כ] (ג): **כל** העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו. פי' בכל כוונתו וכן פירש רש"י ור"י אומר דיש בפסיקתא[ל] במעשה דר' ישמעאל בן אלישע דקאמר התם כשישראל נכנסים לבתי כנסיות ואומרים יהא שמיה רבא מברך בקול רם מבטלים גזירות קשות:

א"ר חנינא אל מלך נאמן. צריך להרהר בו בשעה שאומר אמן:

אידי

רש"י

מהדר אזוזי זוזי דרבנן. כשהיה רואה אותן זוגות זוגות ומדברין בתורה מחזר אחריהם ואומר להם במטותא מנכון לכו והתעסקו בעונג שבת ולא תחללוניה לבטל תענוגים[ט]: ויכלו. הקב"ה וזה שמספר בשבחו של מקום ובשבח של שבת[י]: יסדר אדם שלחנו בע"ש. ללילי[כ] שבת: במוצ"ש. נמי כבוד שבת ללוות[ל] כילאתו דרך כבוד כאדם המלוה את המלך בצאתו מן העיר[מ]: חמין. לשתות ולרחוץ: מלוגמא. רפואה: אכליה אריא. לעגל הראוי לשחוט[מ]: בכל כחו. בכל כוונתו: בפרוע פרעות. ביטול פורעניות כגון פרוע דמתרגמינן בטיל[י]: בהתנדב עם ברכו. כשמתנדבין ישראל לברך את בוראן: כי פרוע. כי פרעו אהרן[נ] ע"ז והכי קאמר בהבטל פריעות[ס] ע"ז שתשתקע ותשתכח שלא יזכר עונש משום התנדב עם הוא: אל מלך נאמן. כך מעיד על בוראו שהוא אל מלך נאמן: שאין בני אדם מצויין לכבותה. בשבת: בבקר. בזמן ק"ש וכן מאחרי בנשף: והיה כנור ונבל. בסיפיה[ע] דקרא ואת פועל ה' לא יביטו לא שמו לב ליסד שמו על בריותיו: שפוך על עולל. רישא דקרא ואת חמת ה' [פ] נלאיתי הכיל שפוך וגו' שפוך החמה בנקמה בשביל שעולל לחוץ ובטלין מבית רבן: הובישו כי תועבה עשו וגו'. סיפיה דקרא גם בוש לא יבושו וגם הכלם לא כו': במשיחי אלו תינוקות של בית רבן. שצריך תינוקות למושחן בשמן[ח]: ובנביאי אלו תלמידי חכמים. שנאמר ° ונביא לבב חכמה (תהלים צ): מחריבין. איכא שיור: מחרימין. ליכא שיור[ט]: מתכסין בהן כשמלה. כששואלין אותן טעמי תורה הללו עושין עצמן כמעלימין את דבריהם מפני שאין יודעים להשיב: ישנן בידך. אתה בקי לפיכך קצין תהיה לנו ותלמדנו חכמה:

דברים

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פכ"ט מהל' שבת הלכה ז סמג עשין ל טוש"ע או"ח סי' רסח סעיף א:
מח ב מיי' פ"ל שם הל' ה סמג שם טור שו"ע או"ח סימן רסב סעיף א:
מט ג מיי' שם הלכה ה וסמג שם:
נ ד מיי' וסמג שם טור שו"ע או"ח סימן ש:
נא ה מיי' פ"ט מהלכות תפלה הלכה א טוש"ע או"ח סימן נו סעיף א [וכרב אלפס ברכות פ"ג דף ט"ו: וברא"ש שם סימן יט]:
נב ו מיי' פ"ו מהלכות ת"ת הלכה יא טור שו"ע יו"ד סימן רמג סעיף ז:
נג ז מיי' פ"ב שם הל"ב טוש"ע יו"ד סי' רמה סעיף יג [וכרב אלפס פ"ב דב"ב דף קסג: וברא"ש פ"ג דמו"ק סי' ס"א]:
נד ח מיי' שם הלכה א טוש"ע שם סעיף ז [וכרב אלפס שם]:

הגהות וציונים

א] [בהרא"ש וטור סי' רסח איתא אמר רב וכו' ואמר רב המנונא כל המתפלל וכו' וכ"א בשאלתות בראשית סי' א] (גליון): ב] בכת"י ובשאלתות שם הגירסא ואמר ר' אלעזר וכתב בהעמק שאלה שם שכן נכון והוא הסבר למימרא הקודמת עיי"ש ועיין מהרש"א דקאי אמאמר דלעיל: ג] ברי"ף ובר"א"ש ובטור (המצויין בעין משפט ה) הגירסא קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה: ד] [פי' תתדוקן] (גליון): ה] במנורת המאור (ראשית חכמה פרק גידול בנים לז) הגירסא ואמר ר"ל משום ר"י נשיאה מקובל אני מרבותי ואמרי לה מאבותי אין מבטלין וכו' ואמר ר"ל כל עיר וכו' וי"א מחרימין אותה, ובדפו"ר הגי' כאן א"ל ר"ל משום ר"י נשיאה כך מקובלני, והגיה הרש"ל כלפנינו, ועיין בתוס' ב"מ פד ע"א ד"ה אי (מובא בגליון הש"ס) שהביאו הלשון כמו שהוא לפנינו: ו] בתשב"ץ (ח"ג סימן קנג) העתיק כל עיר שאין בה מלמד תינוקות וכו': ז] כת"י אמר רבא (ונכון, דק"ס): ח] צ"ל אם יש (איש) עושה משפט וגו' (כמו שכתוב בקרא ללא תיבת "איש"): ט] נדצ"ל תענוגיו (באה"מ וכ"ה ברש"י שברי"ף): י] וברש"י ע"י הגי' ששבת בשבת ול"ג ובשבח של שבת וכ"ה בפמ"ג סי' רס"ח: כ] בכת"י הגי' לילי שבת וברש"י שעל הרי"ף הגירסא בליל שבת וכן פי' בר"ן שם, ועיין במשנת יעקב על השו"ע או"ח סימן רעא ס"ג: ל] בכת"י וברש"י שברי"ף ללוותו: מ] בנמוק"י וכת"י נוסף לפי שנראה כחסרון אמנה: נ] יש להוסיף ע"י ע"ז (בארות המים): ס] פריעת ע"ז (דפו"ר): ע] נדצ"ל וסיפיה (בארות המים) ובכת"י ונבל וגו' סיפיה דקרא: פ] בכת"י מלאתי נלאיתי (כמ"ש בקרא):

מסורת הש"ס עם הוספות

א) סנהדרין דף קי., ב) [סנהדרין דף קיא:], ג) חגיגה יד., ד) [חגיגה שם. גיטין דף מג.], ה) [חגיגה דף יד.], ו) עי' פסחים קג., ז) שמות לב כה, ח) [כדאיתא לעיל דף י:] צ"ב דשם מיירי מענין אחר דהנותן פת לתינוק ישפשפנו בשמן בין עיניו וכו' ואינו מבואר שדרך תינוקות למושחן בשמן ואדרבה עושה כן לסימן היכר שתשאלנו אמו מי עשה כן כפירש"י שם (מגדים חדשים עי"ש) ועי' יומא עח: חולין כד:, ט) החרם כל עיר (דברים ג ו) מתרגמי' גמרנא כל קרויא, י) [פרשת יתרו סימן נד], כ) [וע"ע תוס' פסחים ק: ד"ה שאין], ל) בסוף מסכת אצילות שנדפס לאחר מדרש אגדת בראשית.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אל תיקרי ויכלו אלא ויכלו: (ב) שם כי פרוע הוא כי פרעו אהרן אמר ריש לקיש: (ג) תוס' ד"ה ומצא וכו' וקשה לטלטלם. נ"ב פי' אחר קידוש שלא להפסיק כל כך בין קידוש לסעודה אנו רגילין לפרוש מפה ולקדש:

גליון הש"ס

גמ' שנאמר ויהיו מלעיבים במלאכי האלהים. ע"ל שאמז"ל נדרים דף כ ע"ב מאן מה"ש רבנן: שם כך מקובלני מאבותי. עיין ב"מ דף פד ע"א ד"ה אי הדלת: [מכת"י רש"י ד"ה ובנביאי וכו' שנאמר ונביא לבב חכמה. [ע' ב"ב דף יב ע"א (אמר אמימר וחכם עדיף מנביא שנאמר ונביא לבב חכמה)]:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

תורה אור השלם

א) וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם: [בראשית ב, א]
ב) בִּדְבַר יְיָ שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם: [תהלים לג, ו]
ג) וַיַּגַּע עַל פִּי וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָגַע זֶה עַל שְׂפָתֶיךָ וְסָר עֲוֹנֶךָ וְחַטָּאתְךָ תְּכֻפָּר: [ישעיה ו, ז]
ד) בִּפְרֹעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עָם בָּרְכוּ יְיָ: [שופטים ה, ב]
ה) וַיַּרְא מֹשֶׁה אֶת הָעָם כִּי פָרֻעַ הוּא כִּי פְרָעֹה אַהֲרֹן לְשִׁמְצָה בְּקָמֵיהֶם: [שמות לב, כה]
ו) פִּתְחוּ שְׁעָרִים וְיָבֹא גוֹי צַדִּיק שֹׁמֵר אֱמֻנִים: [ישעיה כו, ב]
ז) וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֵלַי לְקַדֵּשׁ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וּלְבִלְתִּי שְׂאֵת מַשָּׂא וּבֹא בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלִָם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְהִצַּתִּי אֵשׁ בִּשְׁעָרֶיהָ וְאָכְלָה אַרְמְנוֹת יְרוּשָׁלִָם וְלֹא תִכְבֶּה: [ירמיה יז, כז]
ח) כֹּהֲנֶיהָ חָמְסוּ תוֹרָתִי וַיְחַלְּלוּ קָדָשַׁי בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל לֹא הִבְדִּילוּ וּבֵין הַטָּמֵא לְטָהוֹר לֹא הוֹדִיעוּ וּמִשַּׁבְּתוֹתַי הֶעְלִימוּ עֵינֵיהֶם וָאֵחַל בְּתוֹכָם: [יחזקאל כב, כו]
ט) הוֹי מַשְׁכִּימֵי בַבֹּקֶר שֵׁכָר יִרְדֹּפוּ מְאַחֲרֵי בַנֶּשֶׁף יַיִן יַדְלִיקֵם: [ישעיה ה, יא]
י) וְהָיָה כִנּוֹר וָנֶבֶל תֹּף וְחָלִיל וָיַיִן מִשְׁתֵּיהֶם וְאֵת פֹּעַל יְיָ לֹא יַבִּיטוּ וּמַעֲשֵׂה יָדָיו לֹא רָאוּ: [ישעיה ה, יב]
כ) לָכֵן גָּלָה עַמִּי מִבְּלִי דָעַת וּכְבוֹדוֹ מְתֵי רָעָב וַהֲמוֹנוֹ צִחֵה צָמָא: [ישעיה ה, יג]
ל) וְאֵת חֲמַת יְיָ מָלֵאתִי נִלְאֵיתִי הָכִיל שְׁפֹךְ עַל עוֹלָל בַּחוּץ וְעַל סוֹד בַּחוּרִים יַחְדָּו כִּי גַם אִישׁ עִם אִשָּׁה יִלָּכֵדוּ זָקֵן עִם מְלֵא יָמִים: [ירמיה ו, יא]
מ) הֹבִשׁוּ כִּי תוֹעֵבָה עָשׂוּ גַּם בּוֹשׁ לֹא יֵבוֹשׁוּ גַּם הַכְלִים לֹא יָדָעוּ לָכֵן יִפְּלוּ בַנֹּפְלִים בְּעֵת פְּקֻדָּתָם יִכָּשְׁלוּ אָמַר יְיָ: [ירמיה ו, טו]
נ) וְהָיָה כָעָם כַּכֹּהֵן כַּעֶבֶד כַּאדֹנָיו כַּשִּׁפְחָה כַּגְּבִרְתָּהּ כַּקּוֹנֶה כַּמּוֹכֵר כַּמַּלְוֶה כַּלֹּוֶה כַּנֹּשֶׁה כַּאֲשֶׁר נֹשֶׁא בוֹ: [ישעיה כד, ב]
ס) הִבּוֹק תִּבּוֹק הָאָרֶץ וְהִבּוֹז תִּבּוֹז כִּי יְיָ דִּבֶּר אֶת הַדָּבָר הַזֶּה: [ישעיה כד, ג]
ע) וַיֵּצֵא מִבַּת צִיּוֹן כָּל הֲדָרָהּ הָיוּ שָׂרֶיהָ כְּאַיָּלִים לֹא מָצְאוּ מִרְעֶה וַיֵּלְכוּ בְלֹא כֹחַ לִפְנֵי רוֹדֵף: [איכה א, ו]
פ) וַיִּהְיוּ מַלְעִבִים בְּמַלְאֲכֵי הָאֱלֹהִים וּבוֹזִים דְּבָרָיו וּמִתַּעְתְּעִים בִּנְבִאָיו עַד עֲלוֹת חֲמַת יְיָ בְּעַמּוֹ עַד לְאֵין מַרְפֵּא: [דברי הימים ב' לו, טז]
צ) אַל תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וּבִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ: [דברי הימים א' טז, כב]
ק) שׁוֹטְטוּ בְּחוּצוֹת יְרוּשָׁלִַם וּרְאוּ נָא וּדְעוּ וּבַקְשׁוּ בִרְחוֹבוֹתֶיהָ אִם תִּמְצְאוּ אִישׁ אִם יֵשׁ עֹשֶׂה מִשְׁפָּט מְבַקֵּשׁ אֱמוּנָה וְאֶסְלַח לָהּ: [ירמיה ה, א]
ר) כִּי יִתְפֹּשׂ אִישׁ בְּאָחִיו בֵּית אָבִיו שִׂמְלָה לְכָה קָצִין תִּהְיֶה לָּנוּ וְהַמַּכְשֵׁלָה הַזֹּאת תַּחַת יָדֶךָ: [ישעיה ג, ו]

דברים שאין בני אדם עומדין עליהם אלא אם כן נכשלים בהן ישנן תחת ידיך קצין תהיה לנו [א] ישא ביום ההוא לאמר לא אהיה חובש וגו' אין ישא אלא לשון שבועה וכן הוא אומר [ב] לא תשא את שם ה' לא אהיה חובש לא אהיה מחובשי עצמן בבית המדרש [א] ובביתי אין לחם ואין שמלה שאין בידי לא[ב] מקרא ולא משנה ולא גמרא וממאי דילמא שאני התם דאי אמר להו גמירנא אמרו ליה אימא לן הוה ליה למימר גמר ושכח מאי לא אהיה חובש[ג] כלל לא קשיא כאן בדברי תורה כאן במשא ומתן: **מתני'** [א] מצילין סל מלא ככרות אע"פ שיש בו מאה סעודות ועיגול של דבילה וחבית של יין ואומר לאחרים בואו והצילו לכם ואם היו פיקחין עושין עמו חשבון אחר השבת להיכן מצילין אותן [ב] לחצר המעורבת[ג] בן בתירא אומר אף לשאינה מעורבת[ה] [ג] ולשם מוציא כל כלי תשמישו [ד] ולובש כל מה שיכול ללבוש ועוטף כל מה שיכול לעטוף ר' יוסי אומר י"ח כלים [ה] וחוזר ולובש ומוציא ואומר לאחרים בואו והצילו עמי: **גמ'**[ו] והא תנא ליה[ו] רישא ג' סעודות ותו לא אמר רב הונא לא קשיא כאן בבא להציל כאן בבא לקפל [ו] בא להציל מציל את כולן בא לקפל אינו מקפל אלא מזון ג' סעודות [ז] ר' אבא בר זבדא אמר רב אידי ואידי בבא לקפל ולא קשיא כאן לאותה חצר כאן לחצר אחרת בעי רב הונא בריה דרב יהושע פירש טליתו וקיפל והניח וקיפל והניח מאי כבא להציל דמי או כבא לקפל דמי (א) מדאמר רבא אטעיה רב שיזבי לרב חסדא ודרש ובלבד שלא יביא כלי שהוא מחזיק יותר מג' סעודות ש"מ [ז] כבא להציל דמי ושפיר דמי א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא מאי טעותא אמר ליה דקתני [ז] ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף כלי אחר הוא דלא אבל בההוא מנא כמה דבעי מציל: ועיגול של דבילה כו': [ח] חשבון מאי עבידתיה מהפקירא קזכו אמר רב חסדא מדת חסידות שנו כאן אמר רבא חסידי אגרא דשבתא שקלי אלא אמר רבא הכא בירא שמים עסקינן (ב) [ט] ולא ניחא ליה דליתהני מאחרים ובחנם נמי לא ניחא ליה דליטרח והכי קאמר ואם היו פיקחין דידעי דכה"ג לאו שכר שבת הוא עושין עמו חשבון לאחר השבת: ולהיכן מצילין כו': מ"ש הכא דקתני לכם ומ"ש הכא דקתני עמי אמרי גבי מזונות קתני לכם משום דלא קא חזו (ג) אלא מזון ג' סעודות אבל גבי לבושים קתני עמי משום דקחזי ליה לכולי יומא: ת"ר לובש (ד) מוציא ופושט וחוזר ולובש ומוציא ופושט ואפילו כל היום כולו דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר שמנה עשר כלים ואלו הם שמנה עשר כלים [מ] מקטורן אונקלי[ו] ופונדא קלבוס של פשתן וחלוק ואפילון [כ] ואפיליות[ז] ומעפורת [נ] ושני ספרקין ושני מנעלים ושני אנפילאות וב' פרגוד וחגור שבמתניו וכובע שבראשו וסודר שבצוארו:

מתני' ר' שמעון בן ננס אומר [י] פורסין [ס] עור של גדי על גבי שידה תיבה ומגדל שאחז בהן את האור מפני שהוא מחרך [ל] ועושין מחיצה בכל הכלים בין מלאין בין ריקנים בשביל שלא תעבור הדליקה רבי יוסי אוסר בכלי חרס חדשים מלאין מים לפי שאין יכולין לקבל את האור והן מתבקעין ומכבין את הדליקה: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב טלית שאחז בה האור מצד אחד נותנין עליה מים מצד אחר ואם כבתה כבתה מיתיבי [ע] [ל] טלית שאחז בה האור מצד אחד[ח] פושטה ומתכסה בה ואם כבתה כבתה וכן ספר תורה שאחז בו האור פושטו וקורא בו ואם כבה כבה הוא

רש"י

דברים שאין אדם עומד בהן. על בורין לאומרן כהלכתן: אלא אם כן נכשל בהן. עד שאומרן ב' וג' פעמים בשיבוש דהיינו טעמי תורה המסותרין: לא אהיה חובש. איני רגיל להיות חובש חבוש בבהמ"ד. אהיה הורגלתי כמו שחוק לרעהו אהיה (איוב יב) אני הווה: וממאי. דמשום דיש בהן אמנה הוא דילמא על כרחיך צריכים שישיבו האמת: דאי אמר להו גמירנא. אותן טעמי תורה: אמרי ליה. שואלים אימא לן: ומשני הוה ליה למימר גמר ושכח מאי לא אהיה חובש. מודה הוא על האמת שלא יגע בתורה: בדברי תורה. היו נאמנין ואין מתהללים על שקר:

מתני' ועיגול של דבילה. שהוא גדול ויש בו סעודות הרבה: ואם היו פקחין. לישאל שכרן כפועלים: כל כלי תשמישו. שצריכין לו לאותו היום כגון כוסות וקיתוניות: י"ח כלים. מפרש להו בגמרא שכן דרך ללובשן בחול יחד אבל טפי מהכי לא ואינו פושטן לחזור וללבוש ולהציל אחרים: גמ' בבא להציל. [שהציל בסל [אחד][ט] כדקתני סל מלא ככרות ואינו טורח אלא להצילן מתוך הדליקה בבת אחת מציל כל מה שבסל דהא חדא זימנא הוא מה לי פורתא מה לי טובא: בבא לקפל. סלים הרבה זה עם זה לטרוח [ולאוספם][י] ולחזור ולהוציא מזון ג' סעודות הוא דיכול להציל בסלים הרבה ותו לא שכל א' טורח בעצמו הוא: פירש טליתו וקיפל והניח. הביא אוכלין והניח וחזר והביא והניח מהו: כבא להציל דמי. הואיל ואין כאן אלא כלי אחד ובפעם אחת הוא מוציאם: או כבא לקפל דמי. הואיל וטורח לאסוף ולכנוס: אטעייה רב שיזבי לרב חסדא. [עד[כ]] שדרש לפניו והודה לו רב חסדא והאי מתני' דאמרן לעיל (דף קיז:) נשברה לו חבית בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה ודרש רב שיזבי לרב חסדא ובלבד שלא (ה) יתן כלי המחזיק יותר משלש סעודות והודה לו רב חסדא ומדאמר רבא אטעייה שמע מינה טעותא הוא דאפילו מחזיק סעודות הרבה מותר כיון דחד מנא הוא והאי כמקפל ונותן בכלי אחד דמי דהא מעט מעט הוא נופל ומטפטף[ל] בו ש"מ בחד מנא כבא להציל דמי: מאי טעותא. מנא לך לטעותא הוא בידיה: אמר ליה. מדקתני בה בברייתא: ובלבד שלא יביא כלי אחר כו'. ש"מ כלים טובא הוא דאסירי אבל בחד שפיר דמי: מהפקירא וכו'. דהא הצילו לכם קאמר להו לצריכהם ואם פקחים הם יעכבו הכל הוה ליה למיתני: מדת חסידות. שמחזירין לו: חסידי אגרא דשבתא שקלי. בתמיה אם מקפידים הם יש להם לוותר משלהם בכל דבר שיש בו נדנוד עבירה ואע"ג דלאו שכר שבת גמור הוא שהרי לא התנה ומהפקירא קא זכו מיהו חסיד לא מיקרי אא"כ מוותר משלו: הכא בירא שמים עסקינן. המציל הזה ירא שמים הוא ולא חסיד לוותר משלו: דלא ניחא ליה דליתהני מאחריני. בכייה דהפקירא דידע דלא מרצונו הפקירו: ובחנם נמי לא ניחא ליה דליטרח. דלאו חסיד הוא (ו) ולמחול על שלו: והכי קאמר כו'. כלומר דהאי אם היו פקחין דמתני' לאו פקחין בדין קאמר ליטול את הראוי להם דאם כן יעכבו הכל הוה ליה למתני אלא לאו[מ] הכי קאמר הני יראי שמים אם פקחין הן בהלכות שבת דידעי דכה"ג לאו שכר שבת הוא דמעיקרא לאו אדעתא דשכר פעולה נחית עושין עמו חשבון והכי קאמר אדרב חסדא נמי קאי אלא לא שבקיה לרב חסדא לסיימיה למילתיה: [נ] לחצר המעורבת. ואפי' הכי טובא לא ליציל כדאמר לעיל (דף קיז:) מתוך שבהול אי שרי לאיעסוקי בהצלה כולי האי אתי לכבויי: מקטורן. מנטו"ל: אונקלי. לבוש רחב כעין שריינס"א ובלשון ערבי מחשיל"ה: פונדא. אזור חלול מעל למדיו: קלבוס. נבי"ש: חלוק. קמיס"א על בשרו: ואפליון. סדין להתעטף בו כולו: מעפורת. לעטוף ראשו: ושני ספרקין. פייסול"ש: אנפילייאות. קלצו"ש של למר: פרגוד. גנליי"ש ובלשון אשכנז קני הוז"ן: חגור. על חלוקו מבפנים: וסודר שבצוארו. ותלויין ראשיו לפניו לקנח בו פיו ועיניו: מתני' עור של גדי. לח[ס]: מפני שהוא מחרך. מן האור ובלע"ז רטריי"ט ואינו נשרף ומתוך כך הוא מגין על התיבה: בין מלאים. מים: שאינן יכולין לקבל כח האור. מפני שמבקעים הם:

תוספות

אידי ואידי בבא לקפל. פירש הר"ב פורת דלקפל היינו אפי' בא לקפל דלר' אבא אין חילוק בין לקפל בין להציל דאפילו להציל בחצר אחרת לא שרי אלא מזון ג' סעודות אבל אין נראה לומר דלהציל שרי אפילו מאה סעודות בחצר אחרת גם לרבי אבא דאם כן הוה ליה לאוקומי מתני' אידי ואידי בחצר אחרת וכאן בבא לקפל וכאן בבא להציל: **נותן** מים מצד זה. פירש רשב"ם לאו דוקא על הטלית דהא קי"ל בפ' דם חטאת (זבחים צד:) דכבגד שרייתו זהו כיבוסו ולעיל בסוף פרק שמנה שרצים (דף קיא.) פירשתי: גרס

עין משפט נר מצוה

נה א מיי' פכ"ג מהל' שבת הל' כב כג סמג לאוין סה טור שו"ע או"ח סימן שלד סעיף ו [וסימן שא סעיף מד]:
נו ב מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף יא:
נז ג מיי' שם טור שו"ע שם סעיף ז:
נח ד ה מיי' שם הלכה כה טור שו"ע שם סעיף ח:
נט ו ז מיי' שם הלכה כב כג טור שו"ע שם סעיף ו:
ס ח ט מיי' שם הלכה כד טור שו"ע שם סעיף ט:
סא י כ מיי' פרק יב שם הלכה ד ה סמג שם טוש"ע שם סעיף כב:
סב ל מיי' שם הלכה ו טור שו"ע שם סעיף כג כד:

תורה אור השלם

א) יִשָּׂא בַיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר לֹא אֶהְיֶה חֹבֵשׁ וּבְבֵיתִי אֵין לֶחֶם וְאֵין שִׂמְלָה לֹא תְשִׂימֻנִי קְצִין עָם: [ישעיה ג, ז]
ב) לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא יְנַקֶּה יְיָ אֵת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לַשָּׁוְא: [שמות כ, ז]

רבינו חננאל

מצילין סל מלא ככרות ואע"ג שיש בו ק' סעודות. אקשינן איני והא תני רישא מצילין מזון ג' סעודות ותו לא **ושני רב הונא לא קשיא רישא בבא לקפל.** פי' כגון שמקבץ מתוך הבית ממקומות [הרבה] ונותן בכמה כלים שאין לו להציל אלא מזון של ג' סעודות בלבד. סיפא במציל כולו בכלי אחד כמות שהוא. **ואע"פ שאין זה הטעם** כאשר פירשנו כי רישא במקפל ונותן בכלים שנים ושלשה וסיפא במציל סל אחד כמות שהוא מפורש היבננוהו (מז'). **בעי רב הונא בריה דר' יהושע** פירש טליתו וקיפל והניח וקיפל והניח מהו כבא לקפל דמי או כבא להציל דמי. דמגלי לן שאם קיפל בכלי אחד ונטלו וחזר וקיפל בכלי אחד ונטלו זהו לקפל פשיטא שאינו מציל אלא מזון ג' סעודות וכי קא מבעיא שקיפל והניח בתוך טליתו וחזר וקיפל והניח בתוך טליתו מי אמרינן כיון שמקפל ומביא כמקפל דמי ואסור או דילמא כיון שהוא מניחן בתוך טלית אחד אחד ונוטלן כאחד כבא להציל דמי ושרי. **ומיפרשא** נמי הא בגמ' בסוף יציאות השבת הנהו תרי תלמידי מר מציל בחד מנא ומר מציל בתרי מני קמפלגי בפלוגתא דר' אבא בר זבדא ורב הונא. הכין גמרא ומיגמר מינה דלקפל בתרי תלתא מני כדפרישנא לעילא דאסיר לרב הונא ושרי לר' אבא בר זבדא. **ומסתייע** נמי בתלמוד א"י דאמרי על מצילין סל מלא ככרות מכיון שכולו גוף אחד כמין שכולה סעודה אחת היא והאי במימרא דרב הונא. **ובא ר' אבא בר זבדא** ופירק פירוק אחר ואמר רישא דמתני' במציל לחצר אחרת שאין לו להציל אלא מזון ג' סעודות בלבד בין בכלי א' בין בב' ג' כלים. וסיפא במציל באותו חצר שיש לו להציל אפילו ק' סעודות בין בכלי אחד בין בכמה כלים. **ולענין בעיא דרב הונא בריה דר' יהושע** פשיט מדאמר רבא הא מילתא אטעייה רב שיזבי ודרש ובלבד שלא יבא כלי אחד מחזיק יותר מג' סעודות ש"מ כבא להציל דמי ש"מ. והכי קא גמרין מדקאמר רבא דבטעותא דרש רב חסדא שלא יביא כלי מחזיק יתר מג' סעודות שמעינן מינה כי אפילו אם יביא כלי שמחזיק כל מה שהוא חפץ ויקפל ויניח בו ויטלנו כולו בבת אחת שפיר דמי. **א"ל רב נחמן בר יצחק מאי טעותא.** פירוש מנ"ל דטעותא היא דילמא דוקא אמר רב שיזבי. אהדר ליה רבא לא ס"ד מדקתני לענין מי שנשברה לו חבית בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף כלי אחר לא יביא הא בכלי אחד כמה דבעי נהוי וכן הלכה. וכיון שדרך בני אדם להזמין אורחים בשבת אומרים לאחרים בואו והצילו לכם אבל להציל הוא ואח"כ להזמין אסור: **ואם היו פקחין עושין עמו חשבון לאחר השבת.** אוקימנא בירא שמים ולא ניחא ליה לאיתהנויי מאחריני ובחנם [נמי לא ניחא ליה למטרח]. והכי פירושא דמתני' אם היו פקחין שיודעין דכי האי גוונא לאו שכר שבת הוא הואיל ומהפקירא קא זכו ואינון האי דמהדרו ליה לבעה"ב כגון מתנה מדידהו הוא עושין חשבון כשיעור שכרן ושקלי ליה ושארא שבקי ליה לבעה"ב. סוגיא דשמעתא שהחסיד גדול הוא מירא שמים. **ולשם מוציא כל כלי תשמישו.** לרבנן בחצר המעורבת לבן בתירא אף לשאינה מעורבת. **ולובש כל מה שהוא יכול ללבוש ועוטף כל מה שהוא יכול להתעטף.** ואפי' יתר מי"ח כלים וכן הלכתא וקי"ל שמותר להערים: **ירושלמי** תני אין מערימין ר' יוסי בר אבין אמר מערימין. ועל זו

מסורת הש"ס עם הוספות

א) עירובין לה:, ב) לעיל קיז:, ג) [לעיל יט:], ד) לעיל קיז: עירובין דף לט:, ה) [תוספתא פי"ד].

הגהות הב"ח

(א) גמ' לקפל דמי תא שמע מדאמר רבא: (ב) שם בירא שמים עסקינן דלא: (ג) שם דלא קא חזי ליה אלא: (ד) שם תנו רבנן לובש ומוציא: (ה) רש"י ד"ה אטעייה וכו' ובלבד שלא יביא כלי ע: (ו) ד"ה ובחנם וכו' דלמחול:

גליון הש"ס

מתני' ולובש כל מה שיכול ללבוש. ע"ל דף קה ע"ב: גמ' מקטורן אונקלי ופונדא. עי' לעיל דף נט ע"ב תוס' ד"ה תרי המייני: שם ושני ספרקין. נזכר במתני' פרק כ"ט משנה ג דכלים: מתני' עור של גדי. עיין לעיל דף מט ע"א תוס' ד"ה טומנין:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

א] ס"א טעם (גליון): ב] בחגיגה (יד ע"א) הגירסא מאי לא אהיה חובש לא אהיה חובש כלל (דבש תמר): ג] פירוש רש"י על זה להלן בגמ' ד"ה לחצר המעורבת: ד] בכת"י נוסף מצילין סל מלא ככרות והא וכו': ה] תיבת "ליה" ליתא בר"ח ורי"ף ורא"ש: ו] [פי' בגד דקיק שלובש אדם על בשרו ערוך] (גליון): ז] [פי' מסוה] (גליון): ח] עיין חי' הר"ן דנראה שלא גרס "מצד אחד" וכן ברי"ף ובר"ן שם ליתא (ממ"נ): ט] מלת "אחד" הוסיפו המהרש"ל ומלת "שהציל" איתא בדפו"י ועיין מהר"ם שהגיה שהכל בסל וכו': י] הוסיפו המהר"ם, וכתב החזו"א (סי' ס' סק"א) דל"ג ליה וצ"ל ולהוציאם וכו' כמסקנת הגמ' שבההוא מנא כמה דבעי מציל: כ] ס"י (גליון): ל] [צ"ל ומטלטל עי' רש"א] (גליון) עיין רש"ש שמה שנדפס בשם המהרש"א שצ"ל ומטלטל שיבוש הוא וצ"ל ומטפטף כלפנינו ועיין בהגהות והערות על המהרש"א שם: מ] בכת"י ליתא לתיבת "לאו": נ] [שייך לעיל במשנה] (גליון): ס] רך ולח (כן העתיק הב"י סי' שלד): ע] ברש"י כת"י הגי' ובלבד שלא יתן שם כלי: